

<http://dx.doi.org/10.16926/sit.2022.03.02>

Wiesław PIĘTA*

<https://orcid.org/0000-0001-6746-5310>

Kultura fizyczna w Uniwersytecie Humanistyczno- -Przyrodniczym im. Jana Długosza w Częstochowie latach 1971–2021 (zarys problematyki)

Jak cytować [how to cite]: Pięta W., *Kultura fizyczna w Uniwersytecie Humanistyczno-Przyrodniczym im. Jana Długosza w Częstochowie latach 1971–2021 (zarys problematyki)*, „Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe” 2022, t. 5, nr 3, s. 31–61

Physical culture at Jan Długosz University in Czestochowa from 1971 to 2021 (Issue outline)

Abstract

For almost fifty years students and academics scholars are contributing to the growth and development of physical culture in the University. An important role in this process is played by academic teachers of the Physical Education & Sport Centre. In the researched period, the number of teaching hours of physical education was systematically reduced from 240 hours to 30 hours (ministerial central decisions). Sports classes at the University are supplemented by sports sections in selected disciplines. Students training in such sports sections have won already 434 medals in Polish Academic Championships and lecturers from the Physical Education & Sport Centre significantly contributed to those results. The Centre's personnel consist of specialists in team games and individual sports. Their results in World, European and Polish Academic Championships have contributed to the promotion of Jan Długosz University in Europe and the world. The best section of KU AZS (Academic Club of University Sports Association) is women's table tennis (9 medals in Polish Team Championships, 8 Polish Cups, 46 matches played in the European Cup). The sport

* dr, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie; e-mail: wieslawpieta@wp.pl (autor korespondencyjny)

activists of KU AZS together with the Physical Education & Sport Centre in Częstochowa organized 28 Academic Championships of Poland. In the 20th century tourism and camping were withdrawn as compulsory classes. Since 2008 students of UJD have had excellent conditions for practicing sports and recreation (Academic Sports Center).

Keywords: Jan Długosz University in Częstochowa, Physical Education & Sport Centre, physical culture, academic sport.

Streszczenie

Studenci i pracownicy już od pół wieku uczestniczą w rozwoju kultury fizycznej w Uniwersytecie Humanistyczno-Przyrodniczym im. Jana Długosza w Częstochowie. Szczególną rolę w tym procesie odgrywają nauczyciele akademicki Studium Wychowania Fizycznego i Sportu. W badanym okresie systematycznie zmniejszała się liczba godzin dydaktycznych z wychowania fizycznego – z 240 do 30 godzin (decyzje ministerialne). Uzupełnieniem zajęć sportowych na uczelni są sekcje sportowe. Trenujący w sekcjach studenci zdobyli 434 medale w Akademickich Mistrzostwach Polski, w czym znaczący udział mieli wykładowcy Studium Wychowania Fizycznego i Sportu. Kadre Studium tworzą specjaliści od gier zespołowych i sportów indywidualnych. Wyniki sportowe, które osiągnęli studenci podczas Akademickich Mistrzostw Świata, Europy i Polski przyczyniły się do promocji Uniwersytetu w Europie i w świecie. Najlepszą sekcją Klubu Uczelnianego Akademickiego Związku Sportowego jest sekcja tenisa stołowego kobiet (10 medali drużynowych mistrzostw Polski, 8 pucharów Polski, 46 rozegranych spotkań w pucharze Europy). Działacze Klubu Uczelnianego Akademickiego Związku Sportowego Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza wraz ze Studium Wychowania Fizycznego i Sportu w Częstochowie zorganizowali 28 Akademickich Mistrzostw Polski. W XX wieku wycofano się z turystyki i obozownictwa jako zajęć obowiązkowych. Od 2008 r. studenci Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza posiadają wyśmienite warunki do uprawiania sportu i rekreacji (Akademickie Centrum Sportu).

Słowa kluczowe: Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie, Studium Wychowania Fizycznego i Sportu, kultura fizyczna, sport akademicki.

Wprowadzenie

Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza (UJD) w Częstochowie w 2021 r. obchodził 50-lecie istnienia. Celem tego artykułu jest przedstawienie osiągnięć społeczności akademickiej, w tym grupy osób odpowiedzialnych za rozwój kultury fizycznej w uczelni (pracownicy Studium Wychowania Fizycznego i Sportu – SWFiS, działacze Akademickiego Związku Sportowego oraz studenci). Zakres chronologiczny tej publikacji obejmuje okres 1971–2021, tj. od momentu powołania do życia Wyższej Szkoły Nauczycielskiej w Częstochowie (1971 r.) aż do zakończenia jubileuszu w 2021 r. Terenem współzawodnictwa sportowego jest kraj, Europa i świat. Szczególną rolę w popularyzacji tej sfery życiowej odegrał Klub Uczelniany (KU) Akademickiego Związku Sportowego (AZS) i SWFiS. Wraz z rozwojem wyższej szkoły i zwiększaniem się liczby studentów nastąpił wzrost liczebności kadry naukowo-dydaktycznej. Od wielu lat kadre Studium tworzą specjaliści od zespołowych gier sportowych i sportów indywidu-

alnych. W latach 70. XX wieku dużą popularnością wśród studentów cieszyły się wycieczki krajoznawcze do państw socjalistycznych i obozownictwo. Z początkiem nowego stulecia studentów objęto obowiązkową nauką pływania, w czym zasługa ówczesnego Rektora – prof. dra hab. Ryszarda Szweda.

Z inicjatywy Prezesa Honorowego AZS Akademii im. Jana Długosza (AJD) dra Wiesława Pięty wybudowano Akademickie Centrum Sportu (2008 r.). Od 1993 r. działacze AZS we współpracy ze SWFiS organizowali dla studentów Częstochowy Akademicki Dzień Sportu i Kultury (w 2013 r. po raz dwudziesty i ostatni). Istotnym elementem w życiu uczelni są Akademickie Mistrzostwa Polski. Klub Uczelniany AZS Wyższej Szkoły Pedagogicznej (WSP/AJD) zorganizował 28 Mistrzostw Polski Szkół Wyższych, uczelni pedagogicznych, społeczno-przyrodniczych. Studenci-sportowcy tej uczelni zdobyli ponad czterysta medali w krajowym współzawodnictwie sportowym¹.

W historiografii nie ma całościowej syntezy dotyczącej roli, jaką odegrały KU AZS i SWFiS w rozwoju kultury fizycznej w polskich uczelniach w ciągu ostatnich 50 lat. W nielicznych regionalnych publikacjach zasygnalizowano tę problematykę². W 2003 r. w bibliotece WSP zorganizowano wystawę okolicznościową dotyczącą badanego tematu. W zbiorach autora niniejszego artykułu znajduje się też film historyczny (*Trzydziestolecie sportu w WSP*). Źródła archiwalne (wycinki prasowe, fotografie, protokoły zebrań KU AZS UJD, zestawienia statystyczne) znajdują w się stworzonym ośrodku dokumentacji historii sportu AZS i tenisa stołowego (Szkoła Podstawowa nr 54 przy ul. Kukuczki 30 w Częstochowie). W prezentowanej narracji posłużono się wieloma metodami badawczymi. Analizy materiałów archiwalnych dokonano zgodnie z metodą źródłową: statuty, regulaminy imprez sportowych (metoda instytucjonalna prawna), analizę zestawień wyników sportowych oparto na metodzie statystycznej, przy analizie prasy niezbędna okazała się metoda jakościowa tekstów.

W artykule sformułowano następujące problemy badawcze:

- Czy potencjał sportowo-organizacyjny pracowników SWFiS, działaczy AZS i studentów został w pełni wykorzystany na terenie Polski, Europy i w świecie?

¹ Statystyka mistrzostw Polski WSP i Filii Uniwersytetów, Uczelni Pedagogicznych, Uczelni Społeczno-Przyrodniczych i AMP z lat 1975–2021 opracowana przez W. Piętę – *50 lat Uniwersytetu i sekcji tenisa stołowego AZS Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie*, biuletyn, Wyd. AZS UJD, Częstochowa 2021.

² W. Pięta, *Wychowanie fizyczne i sport w uczelni pedagogicznej Częstochowy w latach 1971–1996*, „Kultura Fizyczna” 1997, z. 1, s. 63–80; tenże, *40 lat działalności sportowo-organizacyjnej i turystycznej Studium Wychowania Fizycznego i Sportu Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie (1971–2010)*, [w:] T. Drozdek-Małołepsza (red.), *Z dziejów kultury fizycznej i turystyki w Polsce*, t. 1, Wyd. Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2011, s. 256–279; Relacja ustna Marka Własaka – kierownika SWFiS WSP (2010 r.); wystawa historyczna z okazji 30-lecia KU AZS Wyższej Szkoły Pedagogicznej w bibliotece WSP (2003 r.).

- Czy uczelnia w pełni zabezpieczyła środki finansowe na pokrycie kosztów uczestnictwa w Akademickich Mistrzostwach Polski?
- Czy istnieje potrzeba funkcjonowania Studium Wychowania Fizycznego i Sportu w strukturze uczelni?
- Studenci jakich częstochowskich klubów sportowych zdobywali najwięcej medali w AMP?

1. Powołanie Studium Wychowania Fizycznego w Wyższej Szkole Nauczycielskiej (WSN) w Częstochowie.

Reforma systemu oświatowego z 1961 r.³ zakładała m.in. modernizację systemu kształcenia nauczycieli. Dotychczasowy system kształcenia był oparty na czteroletnich liceach pedagogicznych i dwuletnich studiach nauczycielskich, które nie były w stanie należycie przygotować nauczycieli do realizacji nowych trendów wprowadzonych do programów nauczania⁴. Realizując projekt krajowej sieci szkół i kierunków studiów (Ministerstwo Oświaty i Szkolnictwa Wyższego), podjęto decyzję (1969/1970) o uruchomieniu 12 wyższych szkół nauczycielskich (WSN), a rok później sieć wyższych szkół nauczycielskich obejmowała już 15 ośrodków (jeden w mieście wojewódzkim). Decyzją Rady Ministrów z dnia 24.07.1971 r. powołano Wyższą Szkołę Nauczycielską w Częstochowie⁵. Uczelni pedagogicznej nadano kształt struktury dwuwyziałowej: Wydział Matematyczno-Przyrodniczy (chemia, fizyka, chemia z fizyką, fizyka z chemią, matematyka) i Wydział Pedagogiczny (filologia polska, nauczanie początkowe, pedagogika, pedagogika nauczania początkowego, pedagogika pracy kulturalno-oświatowej, pedagogika specjalna, pedagogika szkolna) z prawem prowadzenia trzyletnich studiów wyższych zawodowych. Uczelni przypisano również obowiązek kształcenia i dokształcania nauczycieli dla potrzeb szkolnictwa podstawowego, zawodowego i średniego.

Pierwszym rektorem WSN w Częstochowie był doc. dr Marian Jakubowski (były pracownik Uniwersytetu Białostockiego, naukowo zajmował się problematyką pedagogiki opiekuńczej). Wtedy w WSN powołano do życia jednostki mię-

³ K. Trzebiatowski, J. Żerko, *System oświatowy Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej na tle porównawczym*, Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1990, s. 40–49. Zob. Dz. U. 1961 r. Nr 32, poz. 160.

⁴ J. Jarowiecki, B. Nowecki, Z. Ruta (red.), *Kształcenie nauczycieli w Polsce Ludowej*, Wyd. Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie, Kraków 1983, s. 113.

⁵ B. Snoch, *Z dziejów szkolnictwa w Częstochowie i w regionie częstochowskim w latach 1918–1990*, Wyd. Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie, Częstochowa 1998, s. 209; R. Szwed (red.), *Droga do Akademii WSN–WSP–AJD 1971–1974–2004*, Wyd. Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2006, s. 35; Dz. U. 1971, nr 21, poz. 195 i 196.

dzywydziałowe: Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych (SPNJO), Pracownię Elektronicznej Techniki Obliczeniowej (PETO), Studium Wychowania Fizycznego (SWF)⁶. Kolejno funkcje rektora pełnili: prof. dr hab. Janusz Sztumski (przedtem Uniwersytet Śląski, prowadził badania naukowe z socjologii, filozofii i polityki społecznej), prof. dr hab. Włodzimierz Brzezina (wcześniej pracował w Politechnice Częstochowskiej, prowadził zajęcia z ekonomii politycznej, naukowo zajmował się w rachunkowością)⁷, prof. dr hab. Edward Polanowski (uprzednio wykładowca w Studium Nauczycielskim w Kaliszu, specjalizował się w historii literatury)⁸, prof. dr hab. Józef Świątek (absolwent Uniwersytetu Łódzkiego, poprzednio zatrudniony w Politechnice Łódzkiej, stopień doktora habilitowanego uzyskał z fizyki doświadczalnej)⁹, prof. dr hab. Ryszard Szwed (absolwent Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie, przed podjęciem pracy w WSP był dyrektorem I LO w Radomsku, z wykształcenia historyk)¹⁰, prof. dr hab. Janusz Berdowski (absolwent Uniwersytetu Śląskiego, wcześniej zatrudniony jako nauczyciel dydaktyczno-naukowy w Politechnice Śląskiej, specjalizował się w fizyce ciała stałego¹¹), prof. dr hab. Zygmunt Bąk (absolwent Politechniki Wrocławskiej, reprezentuje dziedzinę nauk przyrodniczych), prof. dr hab. Anna Wypych-Gawrońska (absolwentka Uniwersytetu Śląskiego, naukowo zajmuje się historią teatru i dramatu).

Znaczącym elementem życia akademickiego w powstającej uczelni było wychowanie fizyczne, sport i turystyka. Dr hab. Andrzej Nowakowski wyróżnia dwa podokresy kształtowania się kultury fizycznej po II wojnie światowej w Polsce. Pierwszy okres szkolnictwa wyższego w PRL to czas tworzenia się podstaw organizacyjno-koncepcyjnych (1946–1952), drugim etapem jest uznanie wychowania fizycznego jako przedmiotu obligatoryjnego i powołanie struktur zarządzających wychowaniem fizycznym w szkołach wyższych (1952–1974)¹². Działając na mocy zarządzenia Ministra Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 maja 1952 r., powołano do życia uczelniane studia wychowania fizycznego. Zorganizowanie studium wychowania fizycznego w WSN powierzono Stanisławowi Kupczykowi – nauczycielowi wychowania fizycznego w IV LO im H. Sienkiewicza w Częstochowie (absolwentowi Wyższej Szkoły Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, byłemu reprezentantowi Polski w piłce ręcznej jedenastoosobowej)¹³. S. Kupczyk

⁶ R. Szwed (red.), *Droga do Akademii...*, s. 24–25.

⁷ Tamże, s. 26–27.

⁸ Tamże, s. 27–28.

⁹ Tamże, s. 29–30.

¹⁰ Tamże, s. 30–31.

¹¹ Tamże, s. 32.

¹² A. Nowakowski, *Wychowanie fizyczne w polskich szkołach wyższych w latach 1946–1974*, [w:] L. Szymański, Z. Schwarzer (red.), *Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce*, t. 2, Wyd. Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, Wrocław 1996, s. 179–186.

¹³ W. Pięta, *Kronika osiągnięć sportowych studentów Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie w latach 1973–1993*, Wyd. Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie, Częstochowa

opracował regulamin i strategię rozwoju studium. W roku akademickim 1971/1972 na godzinach zleconych zatrudniono nauczycieli częstochowskich szkół, w kolejności: Krystynę Pol¹⁴, Marka Własaka¹⁵, Andrzeja Aniołka¹⁶. Czerosobowa kadra prowadziła obligatoryjne zajęcia z wychowania fizycznego (gier zespołowych, pływanie, zajęć muzyczno-ruchowych i turystyki) oraz zajęć sportowych w sekcjach koszykówki, piłki siatkowej i tenisa stołowego¹⁷. Już w 1971 r. zastanawiano się nad kierunkiem studiów wychowanie fizyczne. Początkowo planowano opiekę nad dzieckiem z wychowaniem fizycznym (w trakcie przygotowania do rozpoczęcia roku akademickiego 1972/1973 zmieniono nazwę na pedagogika opiekuńcza z wychowaniem fizycznym). Pierwszych 39 studentów przyjęto z dniem 1.10.1973 r., a rok później 43 słuchaczy¹⁸. Wówczas w WSN studiowano na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym (chemia, fizyka, matematyka, chemia z fizyką, fizyka z chemią) i na Wydziale Pedagogicznym (wspomniana wcześniej pedagogika opiekuńcza z wychowaniem fizycznym, filologia polska, pedagogika, pedagogika pracy, pedagogika kulturalno-oświatowa, pedagogika szkolna, pedagogika specjalna). W drugim roku działalności uczelni funkcjonowały: pedagogika opiekuńcza z wychowaniem muzycznym, pedagogika opiekuńcza z wychowaniem plastycznym, pedagogika opiekuńcza z zajęciami praktyczno-technicznymi, nauczanie początkowe z wychowaniem plastycznym, pedagogika przedszkolna. Ostatni nabór na pedagogikę opiekuńczą z wychowaniem fizycznym miał miejsce w roku akademickim 1975/1976. Po trzech latach rekrutacji kierunek ten zawieszono.

Z początkiem siódmej dekady ubiegłego wieku cenną inicjatywę podjęli studenci fizyki z Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego, którzy powołali Klub Uczelniany Akademickiego Związku Sportowego w Wyższej Szkole Nauczycielskiej (17.03.1973 r.). W środowisku akademickim Częstochowy działalność sportowo-organizacyjną prowadziły: Akademicki Związek Sportowy w Częstochowie, Klub Politechniki, Klub Seniora AZS Częstochowa. Początkowo w uczelni nauczycielskiej organizowano zawody międzywydziałowe i studenckie festyny sportowe w ramach juwenaliów. Pierwszymi sekcjami uczestniczącymi we współzawodnictwie sportowym były koszykówka i tenis stołowy, które zgłoszono do rozgrywek o mistrzostwo klasy B podokręgu częstochowskiego. W okresie 50 lat funkcję prezesów KU AZS w kolejności pełnili: Kazimierz Więckowski, Jacek Michalski, Jan Ślęzak, Wiesław Pięta, Zbigniew Turek, Zygmunt Stempor, Janusz Haszcz, Zdzisław Świątek, Tadeusz Budzik, Arkadiusz Dziublak, Grzegorz Kamiń-

1993, s. 5; tenże, *Częstochowscy Azetesiacy*, Wyd. Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2020, s. 117.

¹⁴ W. Pięta, *Częstochowscy Azetesiacy*, s. 145.

¹⁵ Tamże, s. 172.

¹⁶ Tamże, s. 79–80.

¹⁷ Relacja ustna S. Kupczyka (1991 r.).

¹⁸ WSN w Częstochowie, Plan rozwoju na lata 1971–1980, Częstochowa, luty 1974 r., s. 40–42.

ski, Marek Piotrowski, Jacek Kasprzyk, Sławomir Gliński, ponownie W. Pięta i Marek Fijałkowski. Znacząco wzrosła liczba studentów, co miało wpływ na wzrost zatrudnienia nauczycieli akademickich w WSN. W dniu 8.05.1973 r., decyzją Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego i Techniki, Wyższa Szkoła Nauczycielska w Częstochowie otrzymała prawa akademickie (od roku akademickiego 1973/1974 uruchomiono 4-letnie studia magisterskie)¹⁹. W chwili otrzymania uprawnienia do prowadzenia studiów magisterskich WSN posiadało obiekt dydaktyczny o kubaturze 31 000 m³ na potrzeby około 800 studentów (w tym sala gimnastyczna 23,70 × 11,80 m) przy ul. Zawadzkiego 13/15 (obecnie al. Armii Krajowej), gmach dydaktyczny o kubaturze 10 700 m³ na potrzeby około 300 studentów przy ul. Jasnogórskiej 64, dom studencki (260 miejsc), stołówkę, bibliotekę przy ul. Zawadzkiego 36a (dzisiejszy Wydział Humanistyczny). WSN administrowało również domem studenckim (100 miejsc) przy ul. Katedralnej 9, korzystano z zasobów miasta Częstochowy (internat na 100 miejsc przy ul. Prusa 18). Kadra dydaktyczna WSN rekrutowała się z akademickich ośrodków z Warszawy, Łodzi, Opola i Wrocławia. W początkowym okresie istnienia uczelni kadre stanowiło 12 docentów, 7 adiunktów, 26 wykładowców i 44 asystentów. Z dniem 1.10.1973 r. na kierunku pedagogika opiekuńcza wprowadzono nową specjalizację – wychowanie fizyczne. Za programy i plany nauczania tej specjalności odpowiedzialna była Pracownia Wychowania Fizycznego, która funkcjonowała w schemacie organizacyjnym SWF. Pierwszym kierownikiem tej pracowni był dr Mieczysław Gordon²⁰. Ponadto w strukturze organizacyjnej SWF WSN odnotowano Zespół Nauk Biomedycznych. W latach 1973–1975 na kierunku pedagogika opiekuńcza z wychowaniem fizycznym zajęcia prowadził światowej sławy antropolog prof. Napoleon Wolański. Pracownicy SWF oprócz zajęć praktycznych prowadzili także metodykę z gier zespołowych, pływania, lekkoatletyki i gimnastyki oraz sportów indywidualnych²¹. Zobowiązani byli do prowadzenia działalności naukowo-badawczej.

2. Funkcjonowanie Studium Wychowania Fizycznego i Sportu w Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP) w latach 1974–1989

Sejm PRL w dniu 13.10.1973 r. przyjął ustawę w sprawie edukacji. Zakładała ona m.in. zmiany w zakresie kształcenia w szkołach wyższych, w tym i nauczy-

¹⁹ W. Pięta, *Akademicki Związek Sportowy w Częstochowie w latach 1945–2000*, Wyd. Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2007, s. 30. Rozporządzenie Rady Ministrów z 20.08.1974 roku w sprawie przekształcenia Wyższych Szkół Nauczycielskich, Dziennik Urzędowy PRL 1974 r. Nr 30, poz. 177.

²⁰ Mieczysław Gordon – długoletni kierownik SWF Politechniki Częstochowskiej, założyciel AZS Częstochowa, Absolwent AWF Warszawa (1964), doktor nauk o kulturze fizycznej (1973). Zbiory W. Pięty. Zob. W. Pięta, *Częstochowscy Azetesiacy*, s. 96–97.

²¹ W. Pięta, *Wychowanie fizyczne i sport w uczelni pedagogicznej Częstochowy...*, s. 63–65.

cieli: „Kształcenie przyszłych nauczycieli i wychowawców odbywać się będzie w systemie studiów magisterskich”²². Począwszy od roku akademickiego 1973/1974 zaczął się nowy etap w kształceniu nauczycieli. W ciągu 2 lat przekształcono dziewięć WSN w WSP (Kielce, Szczecin, Zielona Góra, Warszawa, Słupsk, Siedlce, Olsztyn, Bydgoszcz, Częstochowa). Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 20.07.1974 r. przekształcono Wyższą Szkołę Nauczycielską na Wyższą Szkołę Pedagogiczną w Częstochowie²³. W 1974 r. w sferze akademickiej kultury fizycznej nastąpiły zmiany w statutach i regulaminach organizacyjnych (SWF zostało przemianowane w SWFiS)²⁴. Do programów nauczania wprowadzono obowiązkowe wychowanie fizyczne w wymiarze 2 godz. tygodniowo na wszystkich czterech latach i kierunkach studiów. Ważną rolę w tworzeniu tych struktur odegrał Zarząd Główny Akademickiego Związku Sportowego. Nastąpiła pełna integracja w działalności SWFiS z Klubem Uczelnianym AZS. Pracownicy SWFiS WSP w Częstochowie prowadzili zajęcia dydaktyczne i pracę szkoleniową w sekcjach sportowych. W myśl rozporządzenia JM Rektora WSP nauczyciele akademicy SWFiS byli zobowiązani do prowadzenia badań naukowych w zakresie nauk o kulturze fizycznej (artykuły naukowe pisano pod kierownictwem doc. dra M. Gordona, a dotyczyły one: oceny ceny wpływu obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego na rozwój fizyczny studentów, sprawności fizycznej dzieci 6-letnich pod kątem dojrzałości szkolnej, sprawności fizycznej dzieci głuchych – Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Lublińcu). W następstwie zmiany nazwy i zadań pracownicy SWFiS zostali przemianowani na nauczycieli dydaktycznych.

W końcu lat 70. ubiegłego wieku władze Wydziału Pedagogicznego zawiesiły nabór na pedagogikę opiekuńczą z wychowaniem fizycznym (powodem był brak samodzielnych pracowników nauki). Kryzysowa sytuacja społeczno-gospodarcza w kraju (lata 80. XX wieku) spowodowała w szkolnictwie wyższym istotne zmiany (wprowadzono m.in. program oszczędnościowy, nowe programy nauczania, wydłużono naukę na WSP z 4 do 5 lat). W tym okresie (lata 80. minionego stulecia) pojawiły się pierwsze sygnały o możliwości likwidacji obligatoryjnego wychowania fizycznego w uczelniach. W latach 1983–1989 odbywały się zajęcia z wychowania fizycznego w wymiarze 2 godz. tygodniowo przez pierwsze trzy lata studiów zgodnie z decyzją resortu szkolnictwa wyższego.

Częstochowskie WSP posiadało skromną bazę sportową (jedna sala gimnastyczna). Czyniono starania o budowę nowej sali gimnastycznej (inicjatywa ów-

²² J. Górski, *Kształcenie i dokształcanie nauczycieli w szkołach wyższych*, „Kwartalnik Pedagogiczny” 1977, nr 4, s. 40.

²³ Dziennik Urzędowy PRL 1974 r. Nr 30, poz. 177.

²⁴ S. Podgrodzki, *30 lat Studiów Wychowania Fizycznego i Sportu*, [w:] K. Obodyński (red.), *Kultura fizyczna studentów*, Wyd. Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie, Warszawa 1983, s. 19; „Kultura Fizyczna” 1975, nr 10; A. Nowakowski, *Wybrane prawno-organizacyjne aspekty zajęć wychowania fizycznego w szkołach wyższych*, „Wychowanie Fizyczne i Sport” 1989, t. 33, nr 4, s. 117.

czesnego prorektora ds. nauczania i wychowania doc. dra hab. Włodzimierza Brzezina pozostała jedynie w sferze wizji)²⁵. Studenci Wyższej Szkoły Pedagogicznej odnosili znaczące sukcesy sportowe. Do sportowych liderów zaliczano wówczas tenisistów stołowych, siatkarzy (podstawowa szóstka pierwszoligowego zespołu AZS Częstochowa studiowała w tej uczelni), piłkarzy nożnych, lekkoatletów. Z inicjatywy JM Rektora prof. Edwarda Polanowskiego, prorektora ds. studenckich prof. Włodzimierza Brzezina oraz prezesa Związku Nauczycielstwa Polskiego w WSP Wiesława Pięty powołano w dniu 2.05.1988 r. Uczelniany Zespół Kultury Fizycznej²⁶. Na kierownika tego zespołu desygnowano dra Wiesława Pilisa, specjalistę od nauk fizjologicznych. W roku akademickim 1989/1990 na kierunku pedagogika reaktywowano ponownie specjalizację z wychowania fizycznego.

3. Działalność dydaktyczno-organizacyjna SWFiS w okresie transformacji ustrojowej (1990–1999)

Przemiany ustrojowe w Polsce poprzedzone obradami Okrągłego Stołu dotyczyły również szkolnictwa wyższego. Ustawa o szkolnictwie wyższym z 1991 r. nakładała na uczelnie dbanie o zdrowie i rozwój fizyczny studentów (ów przepis był bardzo ogólnikowy). W środowisku akademickim zaczęły się dyskusje w sprawie wyeliminowania wychowania fizycznego z obowiązkowych obowiązków studentów. Ostatecznie to ZG AZS obronił wychowanie fizyczne w programie studiów, a stanowcze stanowisko Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego z 28.10.1991 r. w sprawie wychowania fizycznego (w wymiarze nie mniejszym niż 120 godzin – 4 semestry) zahamowało proces likwidacyjny. Ówczesne władze WSP na czele z JM Rektorem prof. drem hab. Józefem Świątkiem wspierały sport studencki. Rektor wydał stosowne zarządzenie (1994 r.), które umożliwiało studentom posiadającym I klasę sportową otrzymanie stypendium sportowego. Dawną aulę WSP (al. Armii Krajowej 13/15) dostosowano dla potrzeb sportu wyczynowego (tenis stołowy). Do użytku zaadaptowano też pomieszczenie po byłym laboratorium z fizyki – umieszczono w nim siłownię (pierwszy atlas zakupiono ze środków otrzymanych przez AZS WSP, a przeznaczonych z programu rozwoju sportu akademickiego). Pracownicy SWFiS otrzymali nowe pomieszczenia administracyjno-socjalne. Studium zaproponowało studentom zajęcia fakultatywne. W okresie transformacji ustrojowej pracownicy SWFiS WSP wspólnie z KU AZS

²⁵ Inicjatywa ta miała miejsce w maju 1987 r. podczas posiedzenia Kolegium Rektorskiego WSP w Częstochowie. Autor niniejszego artykułu był obecny na tym zebraniu.

²⁶ Zbiory W. Pięty, Pismo okólne Nr 5 Rektora Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie z dnia 2 maja 1988 r.

WSP byli organizatorami Akademickiego Dnia Sportu i Kultury²⁷ (począwszy od maja 1994 r.) oraz kolejnych Mistrzostw Polski WSP i Filii Uniwersytetów²⁸. Prezes Urzędu Kultury Fizycznej i Sportu Mieczysław Nowicki przyznał starszemu wykładowcy SWFiS Wiesławowi Pięcie tytuł Sportowego Menedżera 1999 r. (wybitne osiągnięcia organizacyjno-menedżerskie w skali kraju)²⁹.

4. Rozwój materialny i sportowo-organizacyjny SWFiS w XXI w.

Z inicjatywy pracownika Studium – wówczas także prezesa Organizacji Środowiskowej AZS Częstochowa – Wiesława Pięty podjęto się organizacji Centralnej Inauguracji Sportowego Roku Akademickiego w Częstochowie (2000 r.). Podczas tego spotkania, w obecności parlamentarzystów, biskupa pomocniczego Archidiecezji Częstochowskiej dra Antoniego Długosza, prezydium Zarządu Głównego AZS oraz JM Rektora WSP prof. Ryszarda Szweda, wmurowano i poświęcono kamień węgielny pod budowę Akademickiego Centrum Sportu. W głównym gmachu WSP przy ul. Waszyngtona 4/8 odsłonięto tablicę pamiątkową z okazji uczestnictwa studentów P. Gruszki, D. Murka, M. Nowaka, A. Stelmacha w Igrzyskach Olimpijskich w Atlancie (1996).

W ramach wychowania fizycznego kontynuowano obowiązkową naukę pływania. W tym okresie trwały prace nad realizacją projektu budowy Akademickiego Centrum Sportu (ACS). W dniu 4.10.2004 r. częstochowska uczelnia rozpoczęła 34 rok działalności – już jako Akademia im. Jana Długosza³⁰. Nastąpiły zmiany w systemie uczęszczania przez studentów na zajęcia z wychowania fizycznego. Studenci uzyskali dobrowolność w wyborze dyscypliny sportu, jak również prowadzącego zajęcia. Mimo programu oszczędnościowego władze rektorskie zaakceptowały kontynuację zajęć w sekcjach sportowych i udział ich członków w Akademickich Mistrzostwach Polski. W auli WSP przy al. Armii Krajowej 13/15 (sala do tenisa stołowego i aerobiku) dokonano wymiany parkietu i oświetlenia. Do siłowni zakupiono drugi wielostanowiskowy atlas. Pracownicy studium za działalność sportowo-organizacyjną byli nagradzani nagrodami: Ministra Sportu, Prezydenta Miasta Częstochowy i Rektora AJD. Uhonorowani zostali również Brązowymi, Srebrnymi i Złotymi Krzyżami Zasługi, Medalami Komisji Edukacji Narodowej oraz odznakami Zasłużony Działacz Kultury Fizycznej i od-

²⁷ W. Pięta, S. Podobiński, *25-lecie Akademickiego Związku Sportowego – Księga pamiątkowa*, Wyd. Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie, Częstochowa 1998, s. 9. Zob. W. Pięta, P. Pięta, B. Pięta, *Księga Jubileuszowa AZS Częstochowa*, Wyd. Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie, Częstochowa 2000, s. 35.

²⁸ Tamże, s. 49–50.

²⁹ Zbiory W. Pięty. Dyplom w posiadaniu autora.

³⁰ Dziennik Ustaw z 16 sierpnia 2004 r. Nr 179, poz. 1844.

znakami Akademickiego Związku Sportowego. W marcu 2008 r. zmarł pierwszy kierownik SWFiS AJD Stanisław Kupczyk, a 4 sierpnia 2008 r. CzPBP Przemysłówka zakończyła prace budowlane i uroczystie oddano ACS studentom i mieszkańcom Częstochowy. W ACS odbyły się XII Mistrzostwa Europy Niesłyszących (2011 r.) i Młodzieżowe Mistrzostwa Polski w tenisie stołowym (2013 r.), Mistrzostwa Polski Niesłyszących w tenisie stołowym (2017, 2019, 2020 r.) oraz czterokrotnie Mistrzostwa Śląska Skrzatów i Żaków w tenisie stołowym (2016, 2017, 2018, 2019 r.), mistrzostwa Europy strażaków w tenisie stołowym.

5. Kadra Studium Wychowania Fizycznego i Sportu WSN/WSP/AJD/UJD w latach 1971–2021

Uczelnia w badanym okresie charakteryzowała się dynamicznym rozwojem (zwiększyła się liczba studentów i samodzielnych pracowników nauki). W XX wieku w uczelni powstały nowe wydziały. W roku 2001 w strukturze uczelni istniały cztery wydziały: Filologiczno-Historyczny, Pedagogiczny, Matematyczno-Przyrodniczy i Artystyczny. Rok akademicki 2000/2001 to dalszy rozwój WSP – dwa kierunki (historia i fizyka) otrzymały stosowne uprawnienia do nadawania stopni doktorskich³¹. W 2003 r. w uczelni kształciło się 12 548 studentów. Dyplomy w ciągu 30 lat otrzymało 31 783 absolwentów. Od roku akademickiego 2006/2007 zainaugurowano studia zaoczne na kierunku wychowanie fizyczne. W kolejnym roku w strukturze uczelni funkcjonowało już pięć wydziałów. Na Wydziale Pedagogicznym uruchomiono nowe kierunki: turystyka i rekreacja (I stopień) oraz wychowanie fizyczne – dwuletnie studia II stopnia (2010). Na tych kierunkach studiów zajęcia praktyczne prowadzili również pracownicy SWFiS. W 2018 r. decyzją Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego powołano Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza. W drugiej dekadzie XXI w. uczniano na sześciu wydziałach: Wydział Nauk Ścisłych, Przyrodniczych i Technicznych, Wydział Prawa i Ekonomii, Wydział Nauk o Zdrowiu, Wydział Sztuki, Wydział Nauk Społecznych i Wydział Humanistyczny. W sumie kształcono na 50 kierunkach. Studium przez okres 50 lat prowadziło szeroką działalność dydaktyczno-wychowawczą, naukową i sportową. Kadre stanowili specjaliści od popularnych w środowisku akademickim dyscyplin sportu (piłka siatkowa, koszykówka, lekkoatletyka, tenis stołowy, piłka nożna). Kierownikami Studium byli: Stanisław Kupczyk (w okresie 1971–1990 r.), Marek Własak (1990–1999 r.), Waldemar Mroczek (1999–2021 r.) i Dorota Rak (2021 r.)³².

³¹ Zbiory W. Pięty. Pierwszym doktorantem w historii WSP został Juliusz Sętowski, absolwent WSP, nauczyciel wychowania fizycznego w SP nr 42 w Częstochowie.

³² W. Pięta, *Częstochowscy Azetesiacy*, s. 130.

Tabela 1. Dane personalne pracowników SWFiS WSN–WSP–AJD–UJD w latach 1971–2021

Lp.	Nazwisko i Imię	Lata pracy	Specjalizacja	Stanowisko	Funkcja
1	Stanisław Kupczyk	1971–1990	Trener II kl. piłki ręcznej	St. wykładowca	Kierownik SWFiS (1971–1990)
2	Krystyna Pol	1972–1988	Instruktor pływania	St. wykładowca	Z-ca kierownika ds. dydaktycznych (1972–1979)
3	Marek Własak	1972–2002	Instruktor koszykówki i lekkoatletyki	St. wykładowca	Z-ca kierownika ds. sportowych (1975–1990), kierownik SWFiS (1990–1999)
4	Andrzej Aniołek	1973–1992	Trener II kl. lekkoatletyki, instruktor piłki siatkowej, specjalista od rehabilitacji	St. wykładowca	Z-ca kierownika ds. dydaktycznych (1979–1992)
5	Stanisław Maruszczyk	1973–1991	Trener II kl. koszykówki, instruktor narciarstwa alpejskiego	St. wykładowca	—
6	Krzysztof Dobrzański	1975–1987	Trener II kl. piłki ręcznej, instruktor koszykówki	Wykładowca	—
7	Halina Zuch	1975–2008	Instruktor gimnastyki i narciarstwa zjazdowego	St. wykładowca	Z-ca kierownika ds. dydaktycznych (1999–2008)
8	Jerzy Maruszczyk	1975–2020	Trener II klasy piłki ręcznej, instruktor narciarstwa biegowego, tenisa, gimnastyki sportowej	St. wykładowca	Z-ca kierownika ds. sportowych (1999–2017)
9	Tadeusz Zaleski	1979–2008	Trener II kl. piłki nożnej, instruktor narciarstwa zjazdowego	St. wykładowca	Z-ca kierownika ds. dydaktycznych (1993–1996)
10	Zofia Jarzyn	1980–2005	Instruktor piłki siatkowej	St. wykładowca	Z-ca kierownika ds. sportowych (1996–1999)
11	Wanda Cichoń	1983–2006	Instruktor piłki siatkowej	St. wykładowca	Z-ca kierownika ds. dydaktycznych (1996–1999)

Tabela 1. Dane personalne pracowników SWFiS... (cd.)

Lp.	Nazwisko i Imię	Lata pracy	Specjalizacja	Stanowisko	Funkcja
12	Jadwiga Mleczak	1984–2011	Instruktor piłki siatkowej, specjalista od gimnastyki korekcyjnej	St. wykładowca	—
13	Waldemar Mroczek	1986–	Trener II kl. piłki nożnej, instruktor narciarstwa zjazdowego i tenisa	St. wykładowca	Z-ca kierownika ds. sportowych (1990–1996), kierownik SWFiS, (1999–2021)
14	Grażyna Papaj	1988–2020	Trener II kl. lekkoatletyki	St. wykładowca	Z-ca kierownika ds. dydaktycznych (2008–2015)
15	Jarosław Grzybowski	1987–	Trener II kl. piłki siatkowej	St. wykładowca	—
16	Wiesław Pięta	1979–2021	Trener I kl. tenisa stołowego, menedżer sportu	Adiunkt	Prezes KU AZS WSP (1976–1979), (1994–1996), (2007–2016), Prezes Honorowy AZS UJD
17	Dorota Rak	1993–	Instruktor gimnastyki artystycznej, instruktora narciarstwa	St. wykładowca	Z-ca dyrektora SWFiS (2017–2021), dyrektor SWFiS (2021)
18	Maria Prejs	1994–1997	Trener II kl. tenisa stołowego	Wykładowca	—
19	Mieczysław Gordon	1973–1980	Trener II kl. koszykówki, gimnastyki sportowej	Docent	Kierownik Pracowni WF (1973–1978)
20	Renata Owusu	2008–	Trener II kl. Koszykówki	St. wykładowca	—
21	Jerzy Mleczak	1997–2011	Instruktor piłki ręcznej, instruktor tenisa stołowego	St. wykładowca	—
22	Marlena Szlubowska	2020–	Trener II kl. piłki siatkowej, trener personalny	Wykładowca	Z-ca dyrektora SWFiS (2021)

Źródło: Zbiory SWFiS, Sprawozdania z działalności SWFiS za lata 1971–2021, bez sygn.; W. Pięta, *Częstochowscy Azetesiacy*, Częstochowa 2020, s. 73–75, 79–80, 96–97, 101–102, 105, 117, 125–126, 128, 130, 137–138, 147, 172, 175–176.

W latach 1974–1981 w strukturze studium funkcjonował Zespół Biomedyczny. Pracowali w nim wówczas: prof. Napoleon Wolański, dr Maria Pyżuk, dr Stanisław Kostaszuk, dr Anna Jaskólska, dr Maria Pyżik, dr Joanna Rodziejewicz-Gruhn i mgr Maciej Magdziarz.

Tabela 2. Wzrost liczebności Kadry Studium Wychowania Fizycznego i Sportu w latach 1971–2021

Rok	Stanowisko				Razem
	Adiunkt	St. wykładowca	Wykładowca	Asystent	
1971	—	—	1	—	1
1972	—	—	2	—	2
1973	—	1	1	3	5
1974	—	1	1	3	5
1975	—	1	2	4	7
1976	—	2	1	4	7
1977	—	3	2	3	8
1978	—	3	3	2	8
1979	—	3	3	3	9
1980	—	2	4	4	10
1981	—	3	3	3	9
1982	—	2	3	4	9
1983	—	3	4	3	10
1984	—	4	3	3	10
1985	—	4	3	2	9
1986	—	5	2	3	10
1987	—	5	3	4	12
1988	—	5	2	5	12
1989	—	5	3	5	13
1990	—	5	4	4	13
1991	—	9	3	—	12
1992	—	8	3	—	11
1993	—	10	1	1	12
1994	—	10	2	1	13
1995	—	10	2	1	13
1996	—	11	1	1	13
1997	—	11	1	1	13
1998	—	12	—	1	13
1999	—	12	—	1	13
2000	—	12	—	1	13

Tabela 2. Wzrost liczebności Kadry Studium Wychowania Fizycznego i Sportu... (cd.)

Rok	Stanowisko				Razem
	Adiunkt	St. wykładowca	Wykładowca	Asystent	
2001	—	12	1	—	13
2002	1	11	1	—	13
2003	1	11	1	—	13
2004	1	10	1	—	12
2005	1	10	1	—	12
2006	1	10	—	—	11
2007	1	9	—	—	10
2008	1	8	—	—	9
2009	1	8	—	—	9
2010	1	8	—	—	9
2011	1	8	—	—	9
2012	1	6	—	—	7
2013	1	6	—	—	7
2014	1	6	—	—	7
2015	1	6	—	—	7
2016	1	6	—	—	7
2017	1	6	—	—	7
2018	1	6	—	—	7
2019	—	7	—	—	7
2020	1	6	—	—	7
2021	1	4	—	1	6

Źródło: dane własne SWFiS (1975–2021); W. Pięta, *Częstochowscy Azetesiacy*, s. 73–75, 79–80, 96–97, 101–102, 105, 117, 125–126, 128, 130, 137–138, 147, 172, 175–176.

Liczba zatrudnionych pracowników w SWFiS w okresie 1971–2010 r. systematycznie wzrastała wraz z naborem studentów do Wyższej Szkoły Pedagogicznej, a potem Akademii im. Jana Długosza. Przyrost ilościowy pracowników SWFiS ograniczała jednak skromna baza sportowa, program oszczędnościowy podjęty przez władze rektorskie oraz ograniczenia godzinowe związane z obowiązkowym wychowaniem fizycznym w latach 90. XX wieku. W drugiej dekadzie XXI wieku znacząco zmniejszyła się liczba studiujących w uczelni (stacjonarnie i zaocznie). Nastąpiło też zmniejszenie godzin obowiązkowych z wychowania fizycznego do 30 godz. (semestr). Podjęcie decyzji o ograniczeniu godzin z wychowania fizycznego nie znalazło uzasadnienia, gdyż znacząco poprawiły się warunki bazowe do prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego (Akademickie Centrum Sportu).

W ciągu ostatnich dwudziestu lat odnotowano zmniejszającą się liczbę pracowników SWFiS – aż o 40 % (tabela 2). W okresie 50 lat większość zatrudnionych w SWFiS stanowili absolwenci Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie, w Katowicach, w Warszawie, Filii Akademii Wychowania Fizycznego w Gorzowie Wielkopolskim, Wyższej Szkoły Wychowania Fizycznego we Wrocławiu i w Katowicach, pozostali (trzy osoby) to absolwenci Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie. Trzech pracowników posiadało stopnie naukowe doktora. Uprawnienia do prowadzenia zajęć z piłki siatkowej i koszykówki miało najwięcej pięć osób, piłki ręcznej – cztery, lekkoatletyki – trzy, a dwie były trenerami piłki nożnej i tenisa stołowego. Pozostali pracownicy specjalizowali się w narciarstwie, gimnastce korektywnej i w pływaniu. Pracownicy SWFiS wraz ze studentami wywalczyli niespełna pół tysiąca medali (434) we współzawodnictwie sportowym (AMP), a tym samym znacząco przyczynili się do promocji sportu wyczerpanego w Uniwersytecie i w Częstochowie.

6. Formy zajęć z kultury fizycznej w Wyższej Szkole Pedagogicznej oraz w Akademii im. Jana Długosza i Uniwersytecie Humanistyczno-Przyrodniczym im. Jana Długosza

Nadrzędnym celem realizowania programu z wychowania fizycznego jest poprawa stanu zdrowotności studentów, wyrobienie u słuchaczy studiów nawyków do codziennego korzystania z dobrodziejstw obcowania z kulturą fizyczną³³. Pełne wykorzystanie środków na wychowanie fizyczne, sport i turystykę ma wpływ na wszechstronne wychowanie studentów. Optymalny rozwój sprawności fizycznej i umiejętności ruchowych wzmacnia zdrowie, utrwała nawyki higieniczne, wdraża do przebywania na świeżym powietrzu, przygotowuje studentów do uczestnictwa w zajęciach rekreacyjnych (sportowe juwenalia, wycieczki krajoznawcze). Istotne w uczelni jest współzawodnictwo sportowe obejmujące różnorodne zawody sportowe (rozgrywki uczelniane, międzyuczelniane, dni sportu). Sukcesem SWFiS było objęcie studentów pierwszych lat nauką pływania.

W zależności od stanu zdrowia, sprawności i zainteresowań młodzieży oraz warunków bazowo-sprzętowych postanowiono utworzyć grupy sprawności fizycznej (grupy te funkcjonowały od 1971 r.) oraz grupy osób niepełnosprawnych:

1. Grupy ogólnorozwojowe o zróżnicowanym programie zajęć, ukierunkowanych na doskonalenie cech motorycznych i wyrównanie braków w usprawnieniu osobistym studentów (gimnastyka ogólnorozwojowa, elementy no-

³³ Relacja ustna M. Własaka. Program SWFiS WSP był wzorowany na ogólnopolskim programie rozwoju sportu akademickiego z 1997 r.

- woczesnych form ruchu), do tej grupy należy zaliczyć młodzież o niskiej sprawności fizycznej.
2. Grupy przygotowania sportowego dla studentów zainteresowanych określoną dyscypliną sportową, którzy reprezentują przeciętną sprawność i słabe umiejętności techniczne.
 3. Grupy nauki i doskonalenia pływania.
 4. Grupy sportowe AZS skupiające młodzież o odpowiednich predyspozycjach sportowych (Akademickie Mistrzostwa Polski Wyższych Szkół Pedagogicznych i Filii Uniwersytetów, Mistrzostwa Śląska i Polski, zawody o puchar Rektora).
 5. Grupy rehabilitacji ruchowej organizowane dla studentów o ograniczonych możliwościach ruchowych (gimnastyka specjalna i ciężowa).
 6. Grupy o szczególnych zainteresowaniach sportowych (aerobik, jazda konna, sporty walki, callanetics, narciarstwo).
 7. Turystyka kwalifikowana (rajdy, wycieczki piesze, autokarowe w kraju i poza granicami – Węgry, Czechosłowacja, Niemiecka Republika Demokratyczna, które realizowano w latach 1973–1979).
 8. Grupy studentów biorących udział w imprezach sportowo-rekreacyjnych (biegi przełajowe, Akademicki Dzień Sportu i Kultury, łyżwiarstwo, ligi rocznikowe, wydziałowe dni sportu).

Tabela 3. Zestawienie obciążeń dydaktycznych i bazowych SWFiS w latach 1971–2021

Lp.	Rok akademicki	Zajęcia obligatoryjne z wychowania fizycznego	Baza uczelniana i miejska
1	1971/1972	1 semestr	Sala gimnastyczna WSN
2	1972/1973	3 semestry	Sala gimn. WSN
3	1973/1974	4 semestry	Sala gimn. WSN
4	1974/1975	6 semestrów	2 sale gimn. WSP, sala SP nr 1
5	1975/1976	6 semestrów	2 sale gimn. WSP, sala SP nr 1 2 pływalnie (IV i II LO)
6	1976/1977	6 semestrów	2 sale gimn. WSP, sala SP nr 1 2 pływalnie (IV i II LO)
7	1977/1978	6 semestrów, w tym 5, 6 semestr – nauka pływania, dodatkowo 7, 8 semestr – turystyka	Sala gimn. WSP 2 pływalnie (IV i II LO)
8	1978/1979	6 semestrów, w tym 5, 6 semestr – nauka pływania, dodatkowo 7, 8 semestr – turystyka	Sala gimn. WSP 2 pływalnie (IV i II LO)
9	1979/1980	6 semestrów, w tym 1, 2 semestr – nauka pływania, dodatkowo 7, 8 semestr – turystyka	Sala gimn. WSP, pływalnia (IV LO), 1 boisko asfaltowe SP nr 1

Tabela 3. Zestawienie obciążeń dydaktycznych i bazowych SWFiS... (cd.)

Lp.	Rok akademicki	Zajęcie obligatoryjne z wychowania fizycznego	Baza uczelniana i miejska
10	1980/1981	6 semestrów, w tym 1, 2 semestr – nauka pływania, dodatkowo 7, 8 – semestr – turystyka	Sala gimn. WSP, pływalnia (IV LO)
11	1981/1982	6 semestrów, w tym 1, 2 semestr – nauka pływania, dodatkowo 7, 8 semestr – turystyka; na kierunku wychowanie plastyczne zajęcia były realizowane tylko przez 4 semestry	Sala gimn. WSP, pływalnia (IV LO)
12	1982/1983	6 semestrów, w tym 1, 2 semestr – nauka pływania, dodatkowo 7, 8 semestr – turystyka	Sala gimn. WSP, pływalnia (IV LO)
13	1983/1984	6 semestrów, w tym 1, 2 semestr – nauka pływania	Sala gimn. WSP, pływalnia (IV LO)
14	1984/1985	6 semestrów, w tym 1, 2 semestr – nauka pływania	Sala gimn. WSP, pływalnia (IV LO)
15	1985/1986	6 semestrów, w tym 1, 2 semestr – nauka pływania	Sala gimn. WSP, pływalnia (IV LO)
16	1986/1987	6 semestrów, w tym 1, 2 semestr – nauka pływania	Sala gimn. WSP, pływalnia (IV LO)
17	1987/1988	6 semestrów, w tym 1, 2 semestr – nauka pływania	2 sale gimn. (WSP, Hala Polonia), pływalnia IV LO, łącznik lekkoatletyczny
18	1988/1989	6 semestrów, w tym 1, 2 semestr – nauka pływania	3 sale gimn. (WSP, Polonia, IV LO), pływalnia (IV LO)
19	1989/1990	6 semestrów, w tym 1, 2 semestr – nauka pływania	3 sale gimn. (WSP, Polonia, IV LO), pływalnia (IV LO)
20	1990/1991	4 semestry	2 sale gimn. WSP
21	1991/1992	4 semestry	2 sale gimn. WSP
22	1992/1993	4 semestry	2 sale gimn. WSP
23	1993/1994	4 semestry	2 sale gimn. WSP
24	1994/1995	4 semestry, na kierunku germanistyka 3 semestry	2 sale gimn. WSP
25	1995/1996	4 semestry, nauka pływania za odpłatnością 50%	2 sale gimn. WSP
26	1996/1997	4 semestry, nauka pływania za odpłatnością 50%	2 sale gimn. WSP, pływalnia (IV LO)
27	1996/1997	4 semestry, nauka pływania oraz w siłowni za odpłatnością 50%	2 sale gimn. WSP, pływalnia (IV LO), siłownia
28	1997/1998	4 semestry, nauka pływania oraz w siłowni za odpłatnością 50%	2 sale gimn. WSP, pływalnia (IV LO), siłownia

Tabela 3. Zestawienie obciążeń dydaktycznych i bazowych SWFiS... (cd.)

Lp.	Rok akademicki	Zajęcie obligatoryjne z wychowania fizycznego	Baza uczelniana i miejska
29	1998/1999	4 semestry, nauka pływania oraz zajęcia w siłowni za odpłatnością 50%	2 sale gimn. WSP, pływalnia (IV LO), siłownia
30	1999/2000	4 semestry, nauka pływania oraz zajęcia w siłowni	2 sale gimn. WSP, pływalnia (IV LO), siłownia
31	2000/2001	4 semestry, nauka pływania oraz zajęcia w siłowni	2 sale gimn. WSP, pływalnia (IV LO), siłownia
32	2001/2002	4 semestry	2 sale gimn. WSP, siłownia
33	2002/2003	4 semestry	2 sale gimn. WSP, siłownia
34	2003/2004	2, 3 semestry w zależności od wydziału	2 sale gimn. WSP, siłownia
35	2004/2005	2 semestry	2 sale gimn. AJD, siłownia
36	2005/2006	2 semestry	2 sale gimn. AJD, siłownia
37	2006/2007	2 semestry	2 sale gimn. AJD, siłownia
38	2007/2008	2 semestry	2 sale gimn. AJD, siłownia
39	2008/2009	2 semestry	ACS AJD – hala pełnowymiarowa 48 × 30 × 13,75 m, sala do aerobiku, sala specjalistyczna do tenisa stołowego, siłownia, sala 24 × 12, sala gimn. SWFiS
40	2009/2010	2 semestry	ACS AJD – hala pełnowymiarowa 48 × 30 × 13,75 m, sala do aerobiku, sala specjalistyczna do tenisa stołowego, siłownia, sala 24 × 12, sala gimn. SWFiS
41	2010/2011	2 semestry	ACS AJD – hala pełnowymiarowa 48 × 30 × 13,75 m, sala do aerobiku, sala specjalistyczna do tenisa stołowego, siłownia, sala 24 × 12, sala gimn. SWFiS
42	2011/2012	2 semestry	ACS AJD – hala pełnowymiarowa 48 × 30 × 13,75 m, sala do aerobiku, sala specjalistyczna do tenisa stołowego, siłownia, sala 24 × 12, sala gimn. SWFiS
43	2012/2013	2 semestry	ACS AJD – hala pełnowymiarowa 48 × 30 × 13,75 m, sala do aerobiku, sala specjalistyczna do tenisa stołowego, siłownia, sala 24 × 12, sala gimn. IKFiT

Tabela 3. Zestawienie obciążeń dydaktycznych i bazowych SWFiS... (cd.)

Lp.	Rok akademicki	Zajęcie obligatoryjne z wychowania fizycznego	Baza uczelniana i miejska
44	2013/2014	2 semestry/ 1 semestr	ACS AJD – hala pełnowymiarowa 48 × 30 × 13,75 m, sala do aerobiku, sala specjalistyczna do tenisa stołowego, siłownia, sala 24 × 12, sala gimn. IKFiT
45	2014/2015	2 semestry	ACS AJD – hala pełnowymiarowa 48 × 30 × 13,75 m, sala do aerobiku, sala specjalistyczna do tenisa stołowego, siłownia, sala 24 × 12, sala gimn. IKFiT
46	2015/2016	2 semestry	ACS AJD – hala pełnowymiarowa 48 × 30 × 13,75 m, sala do aerobiku, sala specjalistyczna do tenisa stołowego, siłownia, sala 24 × 12, sala gimn. IKFiT
47	2016/2017	1 semestr	ACS AJD – hala pełnowymiarowa 48 × 30 × 13,75 m, sala do aerobiku, sala specjalistyczna do tenisa stołowego, siłownia
48	2017/2018	1 semestr	ACS AJD – hala pełnowymiarowa 48 × 30 × 13,75 m, sala do aerobiku, sala specjalistyczna do tenisa stołowego, siłownia
49	2018/2019	1 semestr	ACS UJD – hala pełnowymiarowa 48 × 30 × 13,75 m, sala do aerobiku, sala specjalistyczna do tenisa stołowego, siłownia
50	2019/2020	2 semestry	ACS UJD – hala pełnowymiarowa 48 × 30 × 13,75 m, sala do aerobiku, sala specjalistyczna do tenisa stołowego, siłownia
51	2020/2021	2 semestry	ACS UJD – hala pełnowymiarowa 48 × 30 × 13,75 m, sala do aerobiku, sala specjalistyczna do tenisa stołowego, siłownia

Źródło: dane Studium WF i Sportu za lata 1975–2021. SWFiS studentom II stopnia nauczania (studia magisterskie) przewidział Przedmiot Swobodnego Wyboru (PSW), z oferty 15 godzin (studia dzienne), 7 godzin (studia zaoczne). Zajęcia z wychowania fizycznego odbywały się w ACS.

W auli WSP przy al. Armii Krajowej 13/15 trzydzieści lat trenowali tenisiści stołowi. W XXI wieku dodatkowo utworzono w tej auli prowizoryczną siłownię. Ze środków KU AZS WSP opłacono instruktora do dodatkowych zajęć dla studen-

tów z jogi i step-aerobiku. Środki finansowe na sprzęt sportowy do siłowni (bieżnia, ławeczki do ćwiczeń siłowych, sztangę, hantle, rower rekreacyjny) oraz stępy pozyskano z programu rozwoju sportu akademickiego. W 1999 r. Zarząd KU AZS AJD wystąpił do Rektora WSP prof. Ryszarda Szweda o podjęcie prac związanych z projektowaniem budowy Akademickiego Centrum Sportu (ACS)³⁴. Od 2008 r. studenci ćwiczą w ACS.

7. Turystyka

Zrzeszenie Studentów Polskich, Akademicki Związek Sportowy, Studium Wychowania Fizycznego i Sportu propagowały turystykę na uczelni (wycieczki nizinne i wysokogórskie), obozy zimowe i obozy letnie (początkowo były wędrownie, później stały się obozami stacjonarnymi). W latach 1974–1976 kierownictwo SWFiS zorganizowało obozy wędrownie na Węgrzech, począwszy od jaskiń z okolic Miszkolca, poprzez Tokaj, a kończąc na zabytkach Budapesztu. Z tej formy wypoczynku skorzystało 50 studentów. Obozy zimowe i letnie były uzupełnieniem programu z wychowania fizycznego (nauka jazdy na nartach, nauka pływania, nauka żeglowania). Młodzież na obozy rekrutowano z kierunku pedagogika i nauczanie początkowe, a następnie z kierunku fizyka. Akcja obozownictwa była częściowo dofinansowana przez samych uczestników. Pierwszy obóz zorganizowano w 1974 r. W akcji turystycznej w roku akademickim 1978/1979 w rajdzie beanów „Apeks” wzięło udział około 1000 studentów³⁵.

Tabela 4. Wykaz miejscowości i liczba studentów uczestniczących w obozach sportowych

Lata	Obozy zimowe –miejscowość	Liczba uczestników	Obozy letnie – miejscowość	Liczba uczestników
1974	Szklarska Poręba	40	Czaplinek	45
1975	Białka Tatrzańska	47	Węgorzewo	45
1976	Białka Tatrzańska	42	Kartuzy	25
1977	—	—	Wilkasy	45
1978	Hala Miziowa	21	Wilkasy	50
1979	Szklarska Poręba	44	Wilkasy	45
1980	Szklarska Poręba	36	Wilkasy	45

³⁴ Zbiory W. Pięty. Pismo prezesa KU AZS WSP do JM Rektora WSP w sprawie budowy Akademickiego Centrum Sportu przy ul. Armii Krajowej 13/15 za gmachem Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego.

³⁵ Materiały I Konferencji Sprawozdawczo-Wyborczej Podstawowej Organizacji Partyjnej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie, Częstochowa, listopad 1979 r.

Tabela 4. Wykaz miejscowości i liczba studentów... (cd.)

Lata	Obozy zimowe –miejscowość	Liczba uczestników	Obozy letnie – miejscowość	Liczba uczestników
1981	Zieleniec	72	—	—
1982	Zieleniec	24	—	—
1983	—	—	Niegocin	60
1984	Korbielów	72	Wilkasy	50
1985	Zieleniec	72	Giżycko	60
1986	Zieleniec	68	Wilkasy	34
1987	Zieleniec	70	Niegocin	48
1988	—	—	Niegocin	52
1989	—	—	Kruklanki	180
1990	Zieleniec	36	Tajty	49
1991	Zieleniec	36	—	—

Źródło: Zbiory SWFiS, Protokoły z posiedzeń SWFiS w latach 1971–1991, bez sygn.

W roku akademickim 1991/1992 turystyka decyzją władz uczelni została zawieszona ze względu na program oszczędnościowy³⁶. W latach 1974–1991 z tej popularnej formy turystyki skorzystało 1501 studentów. Obozy zimowe i letnie cieszyły się zainteresowaniem wśród studentów. Podczas tych form studenci opanowali w stopniu początkowym jazdę na nartach, pływanie żaglówką i deską surfingową³⁷.

8. Baza sportowa WSN, WSP, AJD, UJD

Wyższa Szkoła Nauczycielska, później WSP, posiadała skromną bazę sportową (salę gimnastyczną 24 m × 11,80 m). W planach rozwojowych uczelni była budowa akademickiej pływalni o olimpijskich wymiarach. Inwestycja ta pozostaje ciągle w sferze życzeń. Podczas Centralnej Inauguracji Sportowego Roku Akademickiego (Częstochowa, 2000 r.) w obecności parlamentarzystów, ministrów, władz samorządowych, działaczy AZS i kierowników studiów SWFiS z Polski wmurowano kamień węgielny pod Akademickie Centrum Sportu (ACS do użytku oddano we wrześniu 2008 r.). W połowie lat 90. minionego wieku istniała możliwość przejścia przez WSP gmachu sportowego przy ul. Pułaskiego 4 na potrzeby tworzonego kierunku wychowanie fizyczne (po kilku spotkaniach koncep-

³⁶ Zbiory SWFiS AJD; Relacja ustna M. Własaka (2010 r.).

³⁷ Były to zajęcia, które kończyły się zaliczeniem z oceną.

cyjnych Urząd Miasta – Uczelnia pomysł upadł). W sferze planu istniał zamiar budowy obiektu sportowego (siłowni i pracowni badań wydolnościowych) przy ul. Jasnogórskiej 64.

Dla realizacji zajęć z wychowania fizycznego w latach 1971–2010 korzystano z następujących obiektów sportowych:

- 1) sala gimnastyczna w gmachu WSP przy ul. Zawadzkiego 13/15 (obecnie al. Armii Krajowej) o wymiarach 24 m długości i 11,80 m szerokości (od 1971 r. parkiet wymieniono);
- 2) pływalnia o długości 25 m w IV LO im. H. Sienkiewicza przy al. NMP 56 (studenci korzystali z niej w latach 1974–1988 r. oraz 1997–2001);
- 3) pływalnia o długości 12,5 m w II LO im. R. Traugutta przy ul. Kilińskiego 62 – była do dyspozycji studentów w latach 1974–1979;
- 4) pływalnia o długości 25 m w SP nr 2 przy ul. Kowalskiego (później Baczyńskiego) 2a (1987–1989, 1997–2001 r.);
- 5) pływalnia o długości 25 m w SP nr 48 przy ul. Schillera 5 (1990–1997 r.);
- 6) Hala Polonia przy ul. Dekabrystów 43 o wymiarach 72 × 36 m (WSP wynajmowało za niewielkimi opłatami w latach 1988–1990);
- 7) aula WSP o długości 20 m i szerokości 12 m – została zaadoptowana do celów wychowania fizycznego w 1991 r. (gmach WSP przy al. Armii Krajowej 13/15);
- 8) sala gimnastyczna o wymiarach 40 m długości i 20 m szerokości znajdująca się w II LO im. Sienkiewicza – wynajmowana była dla potrzeb sekcji piłki nożnej w latach 1987–1989 oraz 1995–2001;
- 9) łącznik lekkoatletyczny o wymiarach 100 × 12 m znajdujący się w IV LO im. Sienkiewicza (1987/1988);
- 10) stadion lekkoatletyczny CKS Budowlani z bieżnią żużlową wraz ze skoczniami i rzutniami znajdujący się w miasteczku akademickim przy ul. Deglera 22 (dziś ul. Dąbrowskiego); od 2000 r., po remoncie, stadion posiada bieżnię tartanową;
- 11) stadion piłkarski Politechniki przy ul. Dąbrowskiego 58/64 (wynajmowany przez SWFiS WSP w miesiącach październik, kwiecień, maj);
- 12) teren rekreacyjny o wymiarach 20 x 10 m znajdujący się w ścisłym zapleczu gmachu WSP przy al. Armii Krajowej 13/15 – był udostępniony dla studentów w latach 1971–1978; w okresie zimy teren ten służył jako lodowisko;
- 13) salka rekreacyjna (siłownia) o wymiarach 10 x 6 m (al. Armii Krajowej 13/15) – oddana do użytku 11 grudnia 1995 r.;
- 14) Akademickie Centrum Sportu (od 2008 r.):
 - a) hala pełnowymiarowa 48 × 30 × 13,75 m,
 - b) specjalistyczna sala do tenisa stołowego 24 × 12 × 7 m,
 - c) sala do aerobiku, 18 × 9 m,
 - d) siłownia,

- e) zaplecze do odnowy biologicznej (sauna, wanna do hydromasażu),
 - f) sala konferencyjna,
 - g) hotel sportowy dla 24 studentów-sportowców;
- 15) specjalistyczna salka do podnoszenia ciężarów (al. Armii Krajowej 13/15).

9. Sekcje sportowe prowadzone przez pracowników SWFiS w latach 1971–2021

W roku akademickim 1971/1972 do programu nauczania wprowadzono sekcje dla młodzieży sportowo uzdolnionej. Z grona studentów wybierano reprezentacje uczelni na Akademickie Mistrzostwa Polski Wyższych Szkół Pedagogicznych i Filii Uniwersytetów, Uczelni Pedagogicznych, Uczelni Społeczno-Przyrodniczych. W okresie lat 1974–2021 studenci-sportowcy WSP/AJD/UJD zdobyli 434 medale. W większości sekcji sportowych działalność ograniczała się tylko do dwóch treningów tygodniowo i udziału w AMP (pozostałe treningi odbywały się w częstochowskich klubach sportowych). Za sport wyczynowy w uczelni (tenis stołowy, a od 2009 r. podnoszenie ciężarów) odpowiadał Klub Uczelniany AZS. W mistrzostwach tych uczelnię reprezentowali m.in. olimpijczycy z Atlanty (Damian Dacewicz, Marcin Nowak, Piotr Gruszka, Andrzej Stelmach), Ewa Dederko (Igrzyska Olimpijskie w Pekinie), mistrzowie Polski – siatkarze, tenisistki stołowe: Jolanta Pękała, Paulina Narkiewicz³⁸, Patrycja Molik, Anna Smykowska, Weronika Walna, Agata Pastor, Katarzyna Ślifirczyk, Roksana Załomska, studenci reprezentujący barwy II-ligowego RKS Raków (piłka nożna), Iskry Częstochowa (koszykówka), Budowlanych Częstochowa (lekkoatletyka), Częstochowianki (piłka siatkowa kobiet), żużlowcy Włókniarza Częstochowa. Znaczącymi sukcesami studentów są ich osiągnięcia w uniwersjadach (Roksana Załomska, Katarzyna Ślifirczyk, Sandra Wabik, Katarzyna Barańska, Piotr Mizera, Łukasz Grela, Karolina Gajos, Tomasz Krywult, Oktawian Krzyżanowski, Radosław Panas, Andrzej Solski, Mariusz Wiktorowicz, Marek Olczyk, Andrzej Stelmach, Krzysztof Stelmach, Andrzej Szewiński, Adam Kurek, Bartosz Szczęśniewski, Damian Dacewicz, Marcin Nowak, Zbigniew Bielawski, Andrzej Martyniuk, Andrzej Wrona, Bartosz Janecek), Akademickich Mistrzostwach Świata (Marlena Stachura, Bożena Szczęsna, Piotr Wieloch, Anna Szlubowska, Paulina Narkiewicz, Magdalena Staszak, Patrycja Molik, Jakub Kosowski, Agata Pastor, Katarzyna Ostapska, Dominik Kwapisz, Łukasz Grela, Szymon Rotnicki, Adrian Pawlicki, Łukasz Mruk, Paulina Wardęga, Alicja Ziaja, Martyna Klekot) oraz w Europejskich Igrzyskach Studenckich (złoty medal w grze podwójnej w tenisie stołowym), Akademickich Mistrzostwach Eu-

³⁸ W. Pięta, *Z dziejów Akademickiego Związku Sportowego – Tenis stołowy (1928–2008)*, Wyd. Wyższej Szkoły Edukacji Zdrowotnej w Łodzi, Łódź 2010, s. 56–61.

ropy (cztery złote medale tenisistek stołowych). Niesłyszący wystąpili w igrzyskach, mistrzostwach świata i Europy (w tych ostatnich zdobyli trzy medale brązowe).

W tabeli nr 5 przedstawiono zestawienie obrazujące zdobyte medale (sekcje wraz z trenerami). Pierwszy złoty medal został wywalczony przez tenisistów stołowych (Częstochowa – 1975 r.), a ostatni srebrny zdobyty przez tenisistki stołowe (Rzeszów – 2021).

Tabela 5. Osiągnięcia sportowe studentów i pracowników SWFiS WSP–AJD w Częstochowie w latach 1975–2021

Lp.	Dyscyplina	Złote	Srebrne	Brązowe	Ogółem	Trenerzy
1	Tenis stołowy*	60	31	30	121	Stanisław Kupczyk, Wiesław Pięta, Paulina Narkiewicz, Miłosz Przybylik
2	Lekkoatletyka*	26	38	31	95	Halina Zuch, S. Kupczyk, Kry- styna Pol, Grażyna Papaj, Ewelina Pie- rzyna
3	Pływanie*	17	23	22	62	Jerzy Maruszczyk
4	Piłka siatkowa mężczyzn	10	4	2	16	Andrzej Aniołek, Jarosław Grzybow- ski
5	Piłka siatkowa kobiet	5	2	3	10	A. Aniołek, Zofia Jarzyn, Jerzy Mle- czak, Marlena Szlu- bowska
6	Piłka siatkowa plażowa mężczyzn	3	4	1	8	Jerzy Mleczak, J. Grzybowski
7	Piłka siatkowa plażowa kobiet	3	5	0	8	J. Mleczak, J. Grzybowski
8	Piłka nożna	4	3	5	12	Marek Własak, S. Kupczyk, Walde- mar Mroczek, Krzysztof Kościański
9	Futsal mężczyzn	5	4	1	10	Tadeusz Zaleski, Waldemar Mro- czek
10	Futsal kobiet	4	1	2	7	K. Kościański, W. Mroczek
11	Biegi przełajowe*	15	8	18	41	G. Papaj, Ewelina Perzyna

Tabela 5. Osiągnięcia sportowe studentów i pracowników SWFiS... (cd.)

Lp.	Dyscyplina	Złote	Srebrne	Brązowe	Ogółem	Trenerzy
12	Judo**	2	4	1	7	Krzysztof Raczyński, J. Mleczak
13	Szachy	0	0	2	2	W. Pięta
14	Koszykówka mężczyzn	1	2	0	3	M. Własak
15	Koszykówka kobiet	2	1	2	5	G. Papaj, Renata Owusu
16	Narciarstwo*	2	8	4	14	Stanisław Maruszczuk, T. Zaleski, Dorota Rak
17	Piłka ręczna kobiet	0	1	0	1	Krzysztof Dobrzański
18	Street-basket	0	0	1	1	R. Owusu
19	Taekwondo**	1	2	2	5	Jacek Wąsik
20	Tenis	4	0	0	4	J. Maruszczuk
21	Trójbój siłowy	0	2	0	2	Kamil Szczepanik
Razem		164	143	127	434	

* rywalizowano indywidualnie i drużynowo

** rywalizowano tylko indywidualnie

W tej statystyce nie uwzględniono medali zdobytych w Mistrzostwach Polski AZS (tenis stołowy, podnoszenie ciężarów), data końcowa 15.06.2021 r.

Źródło: W. Pięta, P. Pięta, B. Pięta, *Księga jubileuszowa AZS Częstochowa*, Częstochowa 2000, s. 49–50; Zbiory W. Pięty, *Zestawienia statystyczne osiągnięć sportowych studentów Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczym im. Jana Długosza w Częstochowie*; W. Pięta, *AZS Częstochowa w obiektywie w latach 1945–2015*, Częstochowa 2015; tenże, *Częstochowscy Azetesiacy*, s. 233–234.

Efektem działalności sekcji sportowych prowadzonych przez pracowników SWFiS były medale zdobyte w Mistrzostwach Polski Szkół Wyższych. Szczególnie udane były edycje: XVI (1991–1992 r.), XVIII (1995–1996 r.), XIX (1997–1998 r.), XX (1999–2000 r.), XXI (2001–2002 r.), XXIII (2005–2006 r.), które dały studentom WSP/AJD trzecie miejsca we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez Zarząd Główny AZS³⁹. Jednak najlepsze pod względem sportowym były lata 2003–2004 (edycja XXII), wówczas to studenci AJD zdobyli drugie miejsce we współzawodnictwie sportowym⁴⁰. Ostatnimi Akademickimi Mistrzo-

³⁹ Zbiory Zarządu Głównego AZS, Materiały sprawozdawcze z edycji Mistrzostw Polski typów uczelni (1992, 1996, 1998, 2000), bez. sygn.

⁴⁰ Zbiory W. Pięty, *Zestawienie współzawodnictwa sportu akademickiego AMP za lata 1975–2021. Początki współzawodnictwa sięgają 1960 r. Studenci WSN MP WS i FU zadebiutowali w 1974 r.*

stwami Polski, które zorganizowano przez AZS były mistrzostwa w tenisie stołowym (2008 r.) w Zawierciu. Zdobyć medalu w AMP stwarza studentom podstawę wystąpienia do Rektora o przyznanie stypendium sportowego. W tym czasie zdobyto ponad 400 medali we współzawodnictwie krajowym, co jest znakomitym osiągnięciem jak na średnią uczelnie pod względem studiujących.

W trzeciej dekadzie XXI wieku, w 2020 r., w Gdańsku pierwsze złote medale w Integracyjnych Mistrzostwach Polski AZS w tenisie stołowym wywalczyli studenci fizjoterapii: Julia Szemiel i Adrian Szeliga (osoby niesłyszące). W omawianym okresie tenisistki stołowe zdobyły ośmiokrotnie puchar Polski, wywalczyły dziesięć medali drużynowych mistrzostw Polski, 39 medali (w tym 8 złotych) indywidualnych mistrzostw Polski seniorek. W pucharach europejskich rozegrały 46 spotkań.

Zakończenie

Polityka ministerialna spowodowała trwające do końca drugiej dekady XXI w. ograniczenia w zakresie wymiaru obowiązkowych zajęć z wychowania fizycznego, jak również sekcji sportowych (w 1998 r. sekcja tenisa stołowego AZS WSP należała do przodujących w kraju, zwyciężyła we współzawodnictwie sportowym Polskiego Związku Tenisa Stołowego)⁴¹. W roku akademickim 2000/2001 wymiar zajęć wychowania fizycznego w WSP wynosił dwie godziny tygodniowo przez cztery semestry, w tym semestr obowiązkowej nauki pływania. Po czterech latach (2004) studentom zagwarantowano obowiązkowo 2 godziny wychowania fizycznego w tygodniu, a w skali roku 60 godz. Obecnie studentom proponowano 30 godz. wychowania fizycznego w czasie studiów I stopnia i 15 godz. na II stopniu kształcenia.

W zakończeniu udzielono odpowiedzi na problemy badawcze postawione we wprowadzeniu. Kadre wykładowców wychowania fizycznego w UJD stanowili uznani specjaliści z dyscyplin sportowych, na które istniało zapotrzebowanie wśród studentów. W okresie omawianych pięćdziesięciu lat wzorowo układała się współpraca SWFiS z Klubem Uczelnianym AZS AJD, świadczą o tym m.in. medale zdobyte w Akademickich Mistrzostwach Polski. KU AZS zorganizował w Częstochowie (1975–2007 r.) i w Zawierciu (2008 r.) 28 Mistrzostw Polski WSP i FU oraz Uczelni Pedagogicznych i Uczelni Społeczno-Przyrodniczych⁴². Z okazji jubi-

⁴¹ W. Pięta, *Tenis stołowy na Górnym Śląsku w latach 1929–2004*, Wyd. Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2005, s. 107; tenże, *9 dekad Polskiego Związku Tenisa Stołowego*, Wyd. Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2021, s. 200.

⁴² *50 lat Uniwersytetu i sekcji tenisa stołowego...*; W. Pięta, *Kronika osiągnięć...*, s. 19; tenże, *Akademicki Związek Sportowy w Częstochowie...*; tenże, *Częstochowscy Azetesiacy*; W. Pięta, S. Podobiński, *25-lecie Akademickiego Związku Sportowego...*, s. 17–19.

leuszy 25- i 30- i 40-lecia istnienia KU AZS AJD w bibliotece uczelnianej zaprezentowano wystawy osiągnięć sportowych studentów. W 2008 r. oddano do użytku Akademickie Centrum Sportu, tworząc tym samym doskonałe warunki do pracy nauczycielom akademickim zatrudnionym w SWFiS i w Instytucie Kultury Fizycznej (IKN). Pracownicy IKF ograniczyli się wyłącznie do wypełniania pensum dydaktycznego. Z przedstawionego wyżej materiału badawczego wynika zasadność funkcjonowania SWFiS. Na przestrzeni pięćdziesięciu lat pracownicy Studium działalnością dydaktyczno-wychowawczą i sportową udowodnili potrzebę jego istnienia w strukturze organizacyjnej uczelni. Wszechstronność, zaangażowanie, doświadczenie i fachowa wiedza trenerska pracowników SWFiS została w pełni wykorzystana podczas ogólnopolskich zawodów (AMP). Zarówno pracownicy Studium, jak i zarząd KU AZS przyczynili się do rozpoznawalności studentów-sportowców UJD w Polsce i w Europie. Szczególne sukcesy stały się udziałem tenisistek stołowych (puchary Europy, Studenckie Igrzyska Europejskie, Akademickie Mistrzostwa Europy i świata)⁴³. Należy żałować, że wraz z poprawą bazy sportowej (Akademickie Centrum Sportu) nie zorganizowano w tym obiekcie żadnych zawodów sportowych w ramach Akademickich Mistrzostw Polski. Ograniczono się jedynie do kilku imprez tenisa stołowego (m.in. XII Mistrzostwa Europy Niesłyszących w tenisie stołowym). Każdego roku akademickiego JM Rektor zabezpiecza w budżecie Uczelni dotacje na pokrycie kosztów udziału studentów w Akademickich Mistrzostwach Polski. Dodatkowo pracownicy SWFiS na zasadzie umowy-zlecenia otrzymują gratyfikacje z tytułu prowadzenia zajęć w wybranych sekcjach sportowych. Najwięcej medali dla uczelni zdobyli studenci zrzeszeni w AZS UJD (tenis stołowy), następnie z KS Budowlanych Częstochowa (lekkoatletyka), AZS Częstochowa (piłka siatkowa mężczyzn), KS Częstochowianka (piłka siatkowa kobiet), Victoria, Skra, Raków, Gol (piłka nożna, futsal), MKS Żak Częstochowa (piłka ręczna, koszykówka). Wspomnieć należy też trzeba o studentach-sportowcach wywodzących się z małych klubów wiejskich znajdujące się obszarze dawnych województw częstochowskiego, katowickiego i łódzkiego. W publikacji osiągnięto zakładany cel pracy, który wskazano m.in. w tabelach nr 1, 2, 3, 4 i 5.

Pracownik SWFiS dr Wiesław Pięta za osiągnięcia organizacyjno-sportowe na rzecz rozwoju tenisa stołowego i sportu akademickiego w Polsce otrzymał najwyższe wyróżnienie, jakim jest godność Członka Honorowego Polskiego Związku Tenisa Stołowego i Akademickiego Związku Sportowego (2020 r.).

Po zakończeniu każdego sezonu sportowego Rektor UJD spotyka się medalistami AMP i ich trenerami, wręczając im okolicznościowe dyplomy.

⁴³ 50 lat Uniwersytetu i sekcji tenisa stołowego...

DEKLARACJA BRAKU KONFLIKTU INTERESÓW

Autor deklaruje brak potencjalnych konfliktów interesów w odniesieniu do badań, autorstwa i/lub publikacji artykułu *Kultura fizyczna w Uniwersytecie Humanistyczno-Przyrodniczym im. Jana Długosza w Częstochowie latach 1971–2021 (zarys problematyki)*.

FINANSOWANIE

Autor nie otrzymał żadnego wsparcia finansowego w zakresie badań, autorstwa i/lub publikacji artykułu *Kultura fizyczna w Uniwersytecie Humanistyczno-Przyrodniczym im. Jana Długosza w Częstochowie latach 1971–2021 (zarys problematyki)*.

Bibliografia**A. Źródła****I. Źródła archiwalne**

Zbiory Akt Działu Spraw Osobowych Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie.

Zbiory Studium Wychowania Fizycznego i Sportu Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie.

Zbiory Zarządu Głównego Akademickiego Związku Sportowego.

Zbiory Wiesława Pięty.

II. Źródła drukowane

50 lat Uniwersytetu i sekcji tenisa stołowego AZS Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie, biuletyn, Wyd. AZS UJD, Częstochowa 2021.

Dziennik Urzędowy 1961 r. Nr 32, poz. 160.

Dziennik Urzędowy PRL 1974 r. Nr 30, poz. 177.

Dziennik Ustaw z 16 sierpnia 2004 r. Nr 179, poz. 1844.

Materiały I Konferencji Sprawozdawczo-Wyborczej Państwowej Organizacji Partyjnej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie, Częstochowa, listopad 1979.

Statut Klubu Uczelnianego AZS WSP w Częstochowie.

WSN w Częstochowie. Plan rozwoju na lata 1971–1980, Częstochowa, luty 1974, s. 40–42.

III. Prasa

„24 godziny” 1991–1994.

„Akademicki Przegląd Sportowy” 1997–2014.

„Dziennik Zachodni” 1996–1999.

„Gazeta Częstochowska” 1974.

- „Kultura Fizyczna” 1975.
„Sport” 1996–2022.
„Przegląd Sportowy” 1996–2022.
„Życie Częstochowy” 1975–1988.
„Życie Częstochowy i Powiatu” 2013–2020.

IV. Relacje

- Gordon Mieczysław – twórca częstochowskiego AZS, prowadził zajęcia na kierunku pedagogika opiekuńcza z wychowaniem fizycznym.
Kupczyk Stanisław – pierwszy kierownik SWF WSN (1971–1990).
Ślęzak Jan – prezes KU AZS WSP (1974–1975).
Więtkowski Kazimierz – prezes KU AZS WSN w latach 1973–1974.
Własak Marek – kierownik SWFIS WSP (1990–1999).

B. Literatura

- Górski J., *Kształcenie i dokształcanie nauczycieli w szkołach wyższych*, „Kwartalnik Pedagogiczny” 1977, nr 4, s. 31–43.
- Jarowiecki J., Nowecki B., Ruta Z. (red.), *Kształcenie nauczycieli w Polsce Ludowej*, Wyd. Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie, Kraków 1983.
- Nowakowski A., *Wybrane prawno-organizacyjne aspekty zajęć wychowania fizycznego w szkołach wyższych*, „Wychowanie Fizyczne i Sport” 1989, t. 33, nr 4, s. 115–124.
- Nowakowski A., *Wychowanie fizyczne w polskich szkołach wyższych w latach 1946–1974*, [w:] Szymański L., Schwarzer Z. (red.), *Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce*, t. 2, Wyd. Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, Wrocław 1996, s. 179–186.
- Pięta W., *9 dekad Polskiego Związku Tenisa Stołowego*, Wyd. Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2021.
- Pięta W., *40 lat działalności sportowo-organizacyjnej i turystycznej Studium Wychowania Fizycznego i Sportu Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie (1971–2010)*, [w:] T. Drozdek-Małołepsza (red.), *Z dziejów kultury fizycznej i turystyki w Polsce*, t. 1, Wyd. Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2011, s. 256–259.
- Pięta W., *Akademicki Związek Sportowy w Częstochowie w latach 1945–2000*, Wyd. Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2007.
- Pięta W., *AZS Częstochowa w obiektywie w latach 1945–2015*, Wyd. Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2015.
- Pięta W., *Częstochowscy Azetesiacy*, Wyd. Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2020.

- Pięta W., *Kronika osiągnięć sportowych studentów Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie w latach 1973–1993*, Wyd. Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie, Częstochowa 1993.
- Pięta W., *Tenis stołowy na Górnym Śląsku w latach 1929–2004*, Wyd. Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2005.
- Pięta W., *Wychowanie fizyczne i sport w uczelni pedagogicznej Częstochowy w latach 1971–1996*, „Kultura Fizyczna” 1997, z. 1, s. 63–80.
- Pięta W., *Z dziejów Akademickiego Związku Sportowego – Tenis stołowy (1928–2008)*, Wyd. Wyższej Szkoły Edukacji Zdrowotnej w Łodzi, Łódź 2010.
- Pięta W., Podobiński S., *25-lecie Akademickiego Związku Sportowego Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie. Księga pamiątkowa*, Wyd. Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie, Częstochowa 1998.
- Pięta W., Pięta P., Pięta B., *Księga Jubileuszowa AZS Częstochowa*, Wyd. Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie, Częstochowa 2000.
- Podgrodzki S., *30 lat Studiów Wychowania Fizycznego i Sportu*, [w:] K. Obodyński (red.), *Kultura fizyczna studentów*, Wyd. AWF, Warszawa 1983, s. 13–22.
- Snoch B., *Z dziejów szkolnictwa w Częstochowie i w regionie częstochowskim w latach 1918–1980*, Wyd. Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie, Częstochowa 1998.
- Szwed R. (red.), *Droga do Akademii WSN–WSP–AJD 1971–1974–2004*, Wyd. Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie Częstochowa 2006.
- Trzebiatowski K., Żerko J., *System oświatowy Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej na tle porównawczym*, Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1990.